

155. Van Dale, de letter Z (2)

1. De juiste schrijfwijze is klaverenacht. Kijk echter ook eens even in Van Dale naar het lemma 'acht'.
2. Een boek met zeven zegelen wordt genoemd in het Bijbelboek Openbaring. Een zegel was ook een stempelmerk van de Staat als bewijs van geheven zegelbelasting. Sigillografie (sfragistiek) is zegelkunde. Een lelietje-van-dalen wordt ook wel zegeltjes genoemd. In Nederland is de Zegelwet in 1972 vervallen. Aan 's Heren zegen is het al gelegen. Een heilwens is 'God zegene u!', een bastaardvloek is 'god zal me zegenen'. De zegenvisser liep onder de zegespoort (triumfboog) door. Het zegerijke leger bracht het land zegenrijke tijden. Hij had zegge en schrijve honderd euro verdiend. De cipres stond te midden van cypergrassen. Hij is ervandoor, wat ik je brom. Een kinderliedje zegt, dat de muis in het voorhuis 'piep' zei. Hij is zogezegd een beetje getikt.
3. Een zeggenmoeras is een met zegge begroeid moeras. Een zeiger is gewestelijk een platte viskorf. Je kunt iemand in de zeik nemen (belazeren). Zeikhein en zeiklijster zijn synoniemen. Over het sterrenbeeld Zeil van het Schip op het zuidelijk halfrond hoor je niet zo vaak. De roei- en zeilvereniging had veel leden. In de goudsmederij is een zeilijzer een magneet. De man met de zeis is Magere Hein, de dood. De zeïne is de prolamine in mais (maïs).
4. Zelfheid is ik-heid. Als dat geen kamikazeactie was... Zelfverbranding (autocrematie) zag je op de foto met de Vietnamese boeddhistische monnik. Autarchie en autarkie: wat is nu zelfvoorziening en wat is zelfbestuur?
5. Een van de apostelen was Simon de Zeloot. De Zend-Avesta is het heilig boek van de oude Perzen dat de leer van Zarathoestra bevat. De zendbrieven van Paulus staan in het Nieuwe Testament.
6. De zendeling-arts werd letterlijk naar de andere wereld geholpen. Terra sigillata is zegelaarde (bolus).
7. De afkorting van Zijne Eminentie is Z.Em. [zèt-ee-èm] Een zelfhechter is geen snelhechter, eerder een langzame hechter. Hij kende het zenit van de roem en het nadir van de ondergang. De kinhin is de zenboeddhistische loopmeditatie, de zazen de dito zitmeditatie. Krijg nou de zenuwen! Een tranquillizer is een zenuwstiller. Zeoliet is een mineraal. De zeppelin is een bestuurbare luchtballon in sigaarvorm. Is een zerehandenplant (kegelsleutelbloem) nu echt mooi? Is het nultolerantie of zero tolerance of zijn beide goed?
8. Zerpzoet is rins (zuurzoet). De zesdaagse oorlog vond plaats in 1967. De zesachtstemaat zal wiskundig toch wel hetzelfde zijn als de driekwartsmaat, of niet soms? Sexto is ten zesde. Er is vijf zesde kans (een kans van vijf op zes), dat je minder dan zes gooit met een dobbelsteen. Wat is het verschil tussen een zesentwintiger en een zesduizender (Jaarboek 2008)? En zeg nu niet: 5974 (negenenvijftighonderdvierenzeventig, vijfduizend negenhonderdvierenzeventig).
9. Kijk, daar staat zesrijige gerst. Pyrenoïde is een zetmeelvormer. Een zevendagenkast is een semainier, een zevenblad is een plant uit de schermbloemenfamilie en gewestelijk ook wel een tormentil (een soort van ganzerik), een zevenarmige kandelaar is een menora. Een pietje (zevend'halfje) was zes en een halve stuiver waard. Op die munt stond een persoon met het wapenschild van Zeeland. Dat leek op een grote zakdoek en daarom heette de Zeeuwse munt ook wel Pietje bedroefd. Als je iemand naar 't Zevengesternte - de Plejaden in sterrenbeeld de Stier - wijst, houd je hem of haar voor de mal. Een groep van zeven personen vormt ook een zevengesternte (plejade). De olympische zevenkamp voor dames omvat ook het speerwerpen.
10. Zevenmaal (of driemaal, vergelijk met scheepsrecht) is Jodenrecht. Een zevenmeter is een strafbal bij hockey en zaalhandbal. Een zevenstuiverskoning heeft het niet breed. De heren Zeventien (de Zeventienen) voerden het bewind over de Oost-Indische compagnie. Er leeft niemand meer die zeventig-eenenzeventig meegemaakt heeft (de Frans-Pruisische oorlog).
11. Zever in pakjes is flauwekul. De jas is z.g.a.n. [zèt-gee-aa-èn], zogoed als nieuw. Zibeline is sabelbont. De zichtwissel is een vistapapier. Hij was een kei van een zeepzieder (zeper). Een wel heel bijzonder

proces is de ziegler-nattapolymerisatie. De Zieke Man van Europa was het Ottomaanse Rijk. Het nieuwe lokaal kwam op een unieke locatie te staan. Een ziekentriduüm is een driedaagse gebedsoefening voor zieken. Een pathogeen is een ziekmaker. Je kunt ergens de pee inhebben. De duivelsgreep heet ook wel de ziekte van Bornholm. Het ziektegeld werd uitgekeerd krachtens de vroegere Ziektewet. Je kunt in de ziektewet gaan en er vervolgens in lopen. De nosomanie is een ingebeelde ziekte (ziektewaan). De uitdrukking "op zijn ziel geven (komen, krijgen)" slaat terug op een lijfje. Het zielenbrood eet je op Allerzielen. Ik was zielsblij met haar en hield zielsveel van haar. De zielsfeer is de sfeer waarin de ziel leeft. Zit trouwens niet zo te zielenpieten bij het zwartepieten! De diesel reed de ziesel(marmot) dood. De bohemers (gipsy's, gitano's) kunnen tot de Roma of de Sinti behoren. Hoatzins zijn familie van de hoendervogels.

Rein Leentfaar